

uglavnom u književnim priložima ili pak u posebnim rubrikama poput *Eko Eko Eko* Blanke Radić, *Ekosvijesti* ili *Najljepši školski vrt*.

I time još jednom ističem: posebnu vrlinu knjige Ane Batinić vidim u njezinoj zooetičkoj niši. Tako npr. kada autorica spominje Davida Perkinsa i njegovu knjigu *Romanticism and Animal Rights* iz 2003. godine, u kojoj je spomenuti književni teoretičar iz poetskih svjetova engleskih romantičara iščitavao odnos prema životinjama, autorica ističe kako je Perkins uočio da su oni koji su prema zoo-svijetu osjećali suosjećanje često životinje uspoređivali s položajem robova i/ili slugu, i to posebice kada je riječ o domaćim ili radnim životinjama. Jednako tako Ana Batinić iščitava pojedine ideološke premise u recepciji kulturne animalistike. Npr. tako autorica dokumentira kako je novinarka *Jutarnjega lista* 2009. godine komentirala prvi kulturnoanimalistički kolegij, što se tiče dakako naše regije, pod nazivom *Teološka promišljanja zoologije* Željke Biščan na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, te Ana Batinić zamjećuje kako je novinarka *Jutarnjega lista* pridonijela niveliranju animalističke tematike, aplicirajući kako za teologiju postoje daleko ozbiljniji problemi od teologije životinja. Inače godinu dana kasnije, točnije u ljetnom semestru 2010. Antonija Zaradija Kiš pokrenula je isto tako kolegij pod nazivom *Kulturna animalistika* na Hrvatskim studijima, tako da se nekako paralelno odvijalo navedeno uvrštavanje animalističke matrice u studentske programe humanističkih znanosti.

I završno povodom navedene knjige Ane Batinić: kratko, riječ je o prvoj knjizi na domaćem tržištu koja donosi animalističko čitanje hrvatskih dječjih časopisa, a pritom i razotkriva specističku ideologiju na njihovim stranicama, koju društvo konceptom nadzora i kazne upisuje u dječje svjetove, a koju djeca vrlo brzo usvajaju i kao etičku vertikalu. Nadalje riječ je o knjizi koja animalističko čitanje uokviruje zooetičkom nišom, čime je daleko bliža zooetici ovdje spomenute kritičke animalistike, kao i zooetici američke teoretičarke za prava životinja i feministice Joan Dunayer prema čijim teorijskim postavkama autorica zaključuje da su u *Bosiljku* i *Smilju* zamjetni starospecistički stavovi, a *Smib* svoja zapažanja o zoo-svijetu nažalost uokviruje novospecističkim promišljanjima. Ukratko, riječ je o autorici čije znanstveno istraživanje počiva na tvrdnji Jeremyja Benthama: „[n]ije pitanje u tome mogu li životinje misliti ili mogu li govoriti već mogu li patiti.“ Odnosno, kao što navode Alexander Bar i Jan Söderqvist, autori *Netokracije* iz 2002., ne smijemo zaboraviti kako je najvažnija značajka totalističkoga mišljenja antropocentrički svjetonazor.

Suzana Marjanić

Dvije knjige o regionalnoj književnosti

Vanessa Begić. 2012. *Suvremena književnost za djecu u Istri*. Pula: vlastita naklada. 187 str. ISBN 978-953-573-110-8

Valentina Majdenić. 2013. *Regionalni tekst dječje književnosti*. Zagreb: Ljevak. 389 str. ISBN 978-953-303-580-2

U novije su vrijeme objavljene dvije knjige srodne tematike. Obje tematiziraju regionalnu književnost u rukama dječje čitateljske publike. Vanessa Begić piše o istarskoj

dječjoj književnosti, a Valentina Majdenić o zastupljenosti djela slavonskih književnika u hrvatskim osnovnoškolskim udžbenicima u povijesnom pregledu.

Prilikom sistematiziranja ili uređivanja određene znanstvene građe nameće se potreba za povezivanjem s odgovarajućim kontekstom radi lakšega razumijevanja prilika unutar kojih je predmet istraživanja nastao, razvijao se te dosegao svoj vrhunac. U književnosti proces sistematiziranja započinje detaljnim iščitavanjem specifičnih elemenata teksta koji u tome procesu preuzima ulogu posrednika prema nekoj drugoj funkciji, tj. krajnjem motivu. Tekst kao posrednik služi i Valentini Majdenić prilikom istraživanja recepcije slavonske produkcije dječje književnosti u osnovnoškolskim udžbenicima, u knjizi *Regionalni tekst dječje književnosti*.

Metodološki okvir knjige čine dva vremenska razdoblja karakteristična, u povijesnom kontekstu, po specifičnim političkim i društvenim zbivanjima. Vremenski starije razdoblje predmet je istraživanja usmjerenoga na recepciju književnosti slavonskih autora u doba bivše Jugoslavije, tj. od 1970. do 1989. godine, dok istraživanje novijega razdoblja obuhvaća utvrđivanje prisutnosti slavonske književnosti u osnovnoškolskim udžbenicima u samostalnoj Republici Hrvatskoj, odnosno vremenski odsječak od 1990. do 2008. godine. Oba su razdoblja, prema autorici, utjecala na školstvo kao i na recepciju slavonskih autora u udžbenicima. Pojam regionalnosti i regionalne književnosti autorica definira kao uvažavanje razlika. U svoju analizu uključuje i književnike koji nisu 'izvorni' Slavonci, no pridonijeli su promoviranju slavonskoga zavičaja i kulture. Stoga Valentina Majdenić prilikom analiziranja udžbenika posebnu pozornost posvećuje zavičajnosti tj. dvama bitnim faktorima u slavonskoj književnosti – čovjeku i prirodi. Proučavajući slavonsku književnost u kontekstu povijesnih, društvenih i socijalnih mijena, autorica zaključuje kako su navedene prilike utjecale na specifičan karakter djela slavonskih književnika – ona su duboko povezana sa zavičajem i osobnom prirodom čovjeka (temperamentom), na koju se ne može djelovati, zbog čega su najčešće tragičnoga karaktera. Uvrstivši u svoju analizu dvadeset i pet autora, autorica ih dijeli na tri razine s obzirom na mjesto boravka, rođenja i književnoga djelovanja. Prvu razinu čine književnici koji su mjestom rođenja i svojim djelovanjem vezani uz Slavoniju. Slijede ih književnici koji su u Slavoniju došli iz drugih sredina i u njoj su književno djelatni. Posljednju razinu čine oni autori koji su u Slavoniji rođeni, ali su nastanjeni i djelatni i u drugim sredinama. Tematizirajući značenje i upotrebu udžbenika Valentina se Majdenić usmjerava prema autorima udžbenika kao posrednicima pri prijenosu informacija, tj. kao posrednicima između izabranoga teksta i recipijenta.

Istraživanje se sastoji od nekoliko, po autorici, ključnih elemenata koji su važni za shvaćanje recepcije nekoga književnika ili djela u određenom razdoblju. Prije svega autorica donosi kratku biografiju svakoga književnika, njegova najvažnija djela kao i njihove kratke sadržaje, a posebnu pažnju posvećuje analizi metodološkoga instrumentarija, tj. literarno-estetske komunikacije s didaktičkom funkcijom, u kojemu iščitava elemente zavičajnosti te analizira zadaće kojima autori udžbenika žele uspostaviti vezu između teksta i njegova recipijenta, npr. pitanja za interpretaciju ili pitanja povezana s jezičnim izražavanjem. Iako se u uvodnom dijelu tematiziraju povijesne prilike kao jedan od elemenata o kojima je ovisila recepcija književnika i njegova djela, kao i ideološke komponente koje su činile važan segment u uvrštavanju dječje književnosti u osnovnoškolske udžbenike, sama autorica kritički ne razmatra spomenute fenomene tako da čitatelj ostaje bez zaključka u

pogledu veće ili manje recepcije određenoga autora u nekome od razdoblja. Jedini je kritički osvrt vidljiv u analizi djela Augusta Harambašića gdje autorica navodi kako je zbog svojega domoljublja Harambašić izostavljen iz osnovnoškolskih čitanki u vrijeme Jugoslavije. Specifičan je primjer recepcije književnika Grigora Viteza – jednoga od najznačajnijih predstavnika hrvatske dječje književnosti. Analiza otkriva kako je autor više zastupljen u osnovnoškolskim udžbenicima prvoga razdoblja, tj. u doba Jugoslavije, nego u razdoblju samostalne Republike Hrvatske. No, slučaj se Grigora Viteza dodatno ne objašnjava niti tematizira, nego se pozornost posvećuje metodološkom instrumentariju udžbenika.

Zanimljiv idejni koncept knjige narušen je nabranjem statističkih i faktografskih podataka pomoću kojih čitatelj stječe uvid u recepciju slavonske književnosti u različitim vremenskim razdobljima, no izostaju odgovori na pitanja koja se pritom javljaju, a povezana su s ideološkom komponentom i izvanknjiževnim strujanjima koja utječu na recepciju dječje književnosti u osnovnoškolskim udžbenicima u jednom i u drugom razdoblju.

Sličan je idejni koncept, povezan s recepcijom regionalne dječje književnosti, godinu dana ranije obradila i Vanesa Begić u knjizi *Suvremena književnost za djecu u Istri*. Poticaj za ovu temu bila je nedovoljna recepcija istarskih dječjih književnika u čitankama, ali i uopće u znanstvenim istraživanjima hrvatske dječje književnosti. Stoga autoričina analiza i nije usmjerena na recepciju zavičajnosti, nego na promoviranje i upoznavanje istarske književne produkcije.

U uvodnome dijelu autorica tematizira značenje i žanrovska određenja dječje književnosti nakon čega slijedi niz od dvadesetak istarskih autora koji su prema Vanesi Begić nepravedno zapostavljeni. Kao i u radu Valentine Majdenić, i u knjizi o istarskoj produkciji analiza se temelji na kratkoj biografiji književnika i kratkome sadržaju značajnijih djela bez zapaženije kritičke obrade. Najviše je pozornosti autorica posvetila književniku Danielu Načinoviću koji je ujedno i zastupljen izvan 'granica' istarskoga poluotoka. U analizu su uključeni i dječji časopisi, kao i književnici, koji nisu podrijetlom iz Istre, ali su njihova djela objavljena u Istri ili su mjestom radnje vezana uz Istru. U zaključnim razmatranjima autorica upućuje na specifičan karakter dječje književnosti istarskoga kruga koja je uglavnom dvojezična, tj. hrvatska i talijanska, a mahom se sastoji od pjesničkih ostvarenja.

Obje autorice u svojim istraživanjima kreću od vlastitoga zavičaja, no s različitim ciljem i ishodom teme kojom se bave. Valentina Majdenić istražuje recepciju slavonskih književnika u osnovnoškolskim udžbenicima i zastupljenost elementa zavičajnosti u metodološkom instrumentariju. Vanesa Begić svojim istraživanjem želi upozoriti na nepravedno zanemarivanje i ignoriranje istarske produkcije dječje književnosti. Svojim su zanimanjem za zavičajnu književnost autorice, svaka na svoj način, pridonijele književno-teorijskim istraživanjima dječje književnosti te proširile recepcijske granice književnosti za djecu.

Iako autorice imaju različiti pristup temi te se vode različitim motivima, odnosno svrhama istraživanja, njihova je analiza u nekoliko elemenata istovjetna. Ni jedna autorica ne posvećuje dostatnu pozornost kritičkoj obradi podataka pa tako izostaju odgovori na neka važna pitanja i pojašnjenja važnih fenomena koji su u istraživanjima uočeni, naročito zbog šire i kompleksnije razrade, u knjizi Valentine Majdenić. Većina je literature kojom se autorice koriste i koja se spominje u tekstovima zastarjela, tj. neke su teze do sada već opovrgnute (npr. navođenje romana *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić kao prvoga dječjega romana u hrvatskoj dječjoj književnosti, što polovicom prošloga

stoljeća navodi Milan Crnković, a istu tezu u svojem djelu koristi i Valentina Majdenić iako je ona nekoliko puta opovrgnuta, npr. u istraživanjima Berislava Majhuta i Dubravke Zime). Šturi faktografski podaci, nabranja i suviše opisivanje sadržaja analiziranih djela djeluju monotono i pridonose više statističkom, nego znanstvenom karakteru obiju knjiga. Ipak, obje su dobrodošle utoliko što uvode do sada nenačetu temu regionalnosti u područje istraživanja hrvatske dječje književnosti.

Martina Jurišić

Obljetnica kao poticaj

Marina Protrka Štimec, Diana Zalar i Dubravka Zima, ur. 2013. *Veliki vidar – stoljeće Grigora Viteza*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 485 str. ISBN 978-953-7210-62-5

Znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem *Veliki vidar – stoljeće Grigora Viteza* održan u Zagrebu 24 i 25. studenoga 2011. u čast stogodišnjice rođenja Grigora Viteza ove je godine rezultirao i vrlo opsežnom, metodološki zanimljivom i raznolikom monografijom. Knjiga sadrži trideset i tri članka čiji su autori, uz priznate domaće znanstvenike i poznavatelje dječje književnosti, i znanstvenici iz inozemstva. Kako i same urednice u uvodniku navode, tekstovi su, za razliku od referata održanih na skupu, uvelike izmijenjeni i doradeni, što potvrđuje njihovu kvalitetu, te svojim rasporedom slijede strukturu samoga skupa. Zanimljivost jest mnogovrsnost perspektiva kojima se pristupa razumijevanju i tumačenju Vitezova djela.

U prvom dijelu Vitezov opus sagledava se iz književnopovijesne, teorijske, metodičke, ilustratorske i prevoditeljske vizure u namjeri da se revidira i novim pojedinostima osvježi suvremena pozicija Vitezova stvaralaštva, dok je drugi dio monografije okrenut trenutačnome stanju istraživanja unutar znanstvenoga područja dječje književnosti. Autori prezentiraju aktualnu problematiku koja zaokuplja suvremene istraživače dječje književnosti pritom koristeći nešto posebniji, odnosno suvremeniji metodološki aparat u analizi Vitezova pjesništva, usporedimo li ga s onim na koji nailazimo u prijašnjim kritičkim tekstovima o njegovu stvaralaštvu, ali i u analizi ostalih književnih djela i autorskih opusa. Tako Diana Zalar u članku „Koncentrični semantički krugovi književnoga djelovanja Grigora Viteza“ koristeći sintagmu *koncentričnih krugova* proširuje dosadašnja saznanja o Grigoru Vitezu koja su većinom obuhvaćala stilske i druge odlike njegove poezije za djecu, s dosad nepoznatom, bogatom rukopisnom bibliografijom u kojoj je Vitez još za života pokušao objediniti sva područja svojega književnoga djelovanja (književnik, antologičar, prevoditelj, jezikoslovac i sastavljač udžbenika, urednik, novinar itd.).

Rad Dragice Dragun prezentira zanimljiv pomak interesa s autora na ilustratora kao suautora imaginacijskoga svijeta Vitezove riječi. Autorica navodi imena ilustratora koji su dekodirali Vitezovu poetiku, počevši od prvijenca *San borca u zoru* do posljednje zbirke *Kako živi Antuntun*. Robert Bacalja u članku predstavlja Vitezovu poeziju u intertekstu hrvatske dječje poezije pritom izdvajajući motive koji su bili poticaj autorovu dječjem